

The Status of Financial Wellbeing and Its Related Factors among Older Adults in Tabriz City, 2022

Akbarabadi K¹, Zanjari N^{2*}, Delbari A³, Basakha M^{4,5}

1- Master's Degree, Aging Research Center, Department of Gerontology, Faculty of Social Health, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

2- Assistant Professor, Aging Research Center, Department of Gerontology, Faculty of Social Health, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

3- Professor, Aging Research Center, Department of Gerontology, Faculty of Social Health, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

4- Professor, Social Welfare Management Research Center, Department of Social Welfare, Faculty of Social Health, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

5- Assistant Professor, Social Determinants of Research Center, Research Institute of Social Health, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

Corresponding author: Zanjari N, Assistant Professor, Aging Research Center, Department of Gerontology, Faculty of Social Health, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

Email: : Zanjari.nz@gmail.com

Received: 2025/07/1

Accepted: 2025/07/29

Abstract

Introduction: Economic fluctuations during old age, resulting from increased expenses and reduced income, affect many older adults individuals. Considering that the older adults are among the vulnerable groups in society, the aim of this study was to examine financial well-being and its related factors among the older adults in the city of Tabriz in the year 2022.

Methods: This cross-sectional study was conducted in 2022 on 220 older adults aged 60 and above in the metropolitan city of Tabriz, Iran, using random cluster sampling. Data were collected through questionnaires covering financial well-being, spending behavior, financial concern, and a demographic checklist. Data analysis was performed using descriptive and analytical statistical tests with SPSS version 26.

Results: The mean age of the older adults was 68.08 years (± 62.6), and the mean financial well-being of the older adults was 49.8 (± 15.01). The study results showed that, based on the regression model, employed older adults ($\beta = -0.097$), older adults with higher monthly income ($\beta = 0.209$), individuals living in their own home ($\beta = -0.083$), those who did not face financial problems during the COVID-19 pandemic ($\beta = -0.15$), those with a more controlled spending behavior ($\beta = -0.103$), and those with less financial concern ($\beta = -0.51$) had greater financial well-being. Overall, the regression model explained 66% of the changes in the financial well-being of the older adults studied.

Conclusions: Given the high financial concerns among the older adults, it is necessary that policy planning not only includes governmental assistance to vulnerable older adults groups but also provides education on financial management and spending behavior before entering old age, to ensure their lives are accompanied by greater financial well-being.

Keywords: Financial well-being, Spending behavior, Financial concern, Aged

بررسی وضعیت بهزیستن مالی و عوامل مرتبط با آن در میان سالمندان شهر تبریز، ۱۴۰۱

کوثر اکبرآبادی^۱، نسیمه زنجری^{۲*}، احمد دلبری^۳، مهدی باسحا^{۴،۵}

- ۱- کارشناسی ارشد، مرکز تحقیقات سالمندی، گروه آموزشی سالمندی، دانشکده سلامت اجتماعی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.
- ۲- استادیار، مرکز تحقیقات سالمندی، گروه آموزشی سالمندی، دانشکده سلامت اجتماعی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.
- ۳- استاد، مرکز تحقیقات سالمندی، گروه آموزشی سالمندی، دانشکده سلامت اجتماعی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.
- ۴- استادیار، مرکز تحقیقات مدیریت رفاه اجتماعی، گروه آموزشی رفاه اجتماعی، دانشکده سلامت اجتماعی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.
- ۵- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، پژوهشکده سلامت اجتماعی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

نویسنده مسئول: نسیمه زنجری، استادیار، مرکز تحقیقات سالمندی، گروه آموزشی سالمندی، دانشکده سلامت اجتماعی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.
ایمیل: Zanjari.nz@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۵/۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۴/۱۰

چکیده

مقدمه: نوسانات اقتصادی در دوران سالمندی در نتیجه افزایش هزینه ها و کاهش درآمد بسیاری از سالمندان را تحت تاثیر قرار می دهد. با توجه به اینکه سالمندان به عنوان یکی از گروه های آسیب پذیر جامعه می باشند، هدف پژوهش حاضر بررسی بهزیستن مالی و عوامل مرتبط با آن در میان سالمندان شهر تبریز در سال ۱۴۰۱ بود.

روش کار: مطالعه حاضر به روش مقطعی، بر روی ۲۲۰ نفر از سالمندان ۶۰ ساله و بالاتر کلان شهر تبریز در کشور ایران، به روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی در سال ۱۴۰۱ انجام گردید. داده ها با استفاده از پرسشنامه های بهزیستن مالی، الگوی خرج کردن، نگرانی مالی و چک لیست جمعیت شناختی جمع آوری شدند. تحلیل داده ها با استفاده از آزمون های آماری توصیفی و تحلیلی در نرم افزار SPSS v.26 انجام گردید.

یافته ها: میانگین سنی سالمندان ۶۸/۰۸ سال ($\pm 6/62$) و میانگین بهزیستن مالی سالمندان ۴۹/۸ ($\pm 15/01$) بود. نتایج مطالعه نشان داد که بر اساس مدل رگرسیونی، سالمندان شاغل ($\beta = -0/097$)، سالمندان با درآمد ماهانه بالاتر ($\beta = 0/209$)، افرادی که در منزل شخصی زندگی کرده ($\beta = -0/083$)، در دوران کرونا با مشکل مالی مواجه نشدند ($\beta = -0/15$)، الگوی خرج کردن کنترل شده تر ($\beta = -0/103$) و نگرانی مالی کمتری ($\beta = -0/51$) داشتند، بهزیستن مالی بیشتری را داشتند. در کل مدل رگرسیونی ۶۶ درصد از تغییرات بهزیستن مالی سالمندان مورد بررسی را تبیین کرده است.

نتیجه گیری: با توجه به نگرانی بالای مالی سالمندان، نیاز است که در برنامه ریزی های سیاستی علاوه بر کمک های دولتی به سالمندان آسیب پذیر، مدیریت مالی و الگوی خرج کردن پیش از ورود به دوران سالمندی آموزش داده شود تا زندگی آنان با بهزیستن مالی بالاتری همراه شود.

کلیدواژه ها: بهزیستن مالی، الگوی خرج کردن، نگرانی مالی، سالمند.

مقدمه

در طی قرن گذشته با تغییر الگوهای جمعیت شناختی، امید به زندگی به دنبال کاهش میزان باروری و مرگ و میر و همچنین بهبود وضعیت زندگی، افزایش یافته است که این عوامل بر تغییرات ساختاری جمعیت تاثیر گذاشته و از نتایج گریزناپذیر این پدیده، سالخوردگی جمعیت را به دنبال داشته اند (۱، ۲). در حال حاضر ۶۰ درصد جمعیت سالمندان بالای ۶۰ سال جهان، در کشورهای در حال توسعه زندگی می کنند که تا سال ۲۰۵۰ این آمار به ۸۰ درصد می رسد (۳). در ایران نیز جمعیت سالمندان بالای ۶۰ سال تا سال ۲۰۵۰، از مرز ۲۶ میلیون نفر رد خواهد شد (۴).

بر اساس اهداف توسعه پایدار SDGs، ریشه کنی فقر بزرگترین چالش جهان امروز مطرح شده است و از هفده هدف پیشنهادی این برنامه، هدف شماره یک «پایان دادن به فقر در همه اشکال آن در همه جا» تا سال ۲۰۳۰ می باشد (۵). میزان مشکلات اقتصادی سالمندان در کشورهای مختلف، متفاوت بوده و نکته حائز اهمیت این است که در اکثر کشورها، نرخ فقر سالمندی از نرخ فقر کل جمعیت ساکن آن کشور، بالاتر می باشد، به گونه ای که مشخص گردید در سال ۲۰۲۱، ۴۳ درصد از سالمندان بالای ۶۵ سال هند هیچ گونه درآمد مالی نداشتند (۶). در همین سال نیز، حدود ۳۳ درصد از سالمندان ساکن کشور چین با سن ۶۰ سال و بالاتر در فقر به سر می بردند (۷). در حالی که حمایت مالی سالمندان در کشورهای غربی به طور زیادی به منابع دولتی متکی است، منابع اصلی حمایت از سالمندان در کشورهای آسیایی، ثروت و دارایی های شخصی می باشد (۶). به گونه ای که در قاره آسیا تنها یک سوم جمعیت سالمندان بالای ۶۰ سال این قاره مستمري دریافت می کنند (۸). در دوران پاندمی، افراد کم درآمد و گروه سالمندان، در معرض آسیب پذیری بیشتری از لحاظ وضعیت اجتماعی-اقتصادی بودند و در طی قرنطینه، درصد بیکاری سالمندان با سن بالای ۶۵ سال در کشور آمریکا به ۱۵/۴ درصد رسیده بود (۹). این ناامنی مالی در دوران سالمندی با سلامت جسمانی ضعیف تر، فشار روانی شدیدتر و رضایت زندگی کمتر همراه می گردد (۱۰). در تعریف بهزیستن توسط سازمان جهانی بهداشت «همان طور که سلامتی موضوعی فراتر از نبود بیماری است، بهزیستی نیز مسئله ای بیش از نبود ناخوشی به تنهایی است»، اهمیت توجه به ابعاد مختلف بهزیستن را بیش از پیش نشان می دهد (۱۱). براساس مطالعه ون پراگ (۱۲) بهزیستن مالی مهمترین عامل پیش بینی کننده

سطح بهزیستن کلی تبیین شده است (۱۳). دفتر حمایت مالی از مصرف کننده CFPB بهزیستن مالی را متشکل از چهار عنصر می داند: احساس کنترل بر امور مالی، داشتن ظرفیت مقابله با شوک مالی، قرارگرفتن در مسیر دستیابی به اهداف مالی و برخورداری از انعطاف پذیری لازم برای انتخاب هایی که امکان لذت بردن از زندگی را فراهم می کند (۱۴). بر اساس مطالعه ای صورت گرفته در ایران در سال ۱۴۰۰ جهت تعیین سطح بهزیستی سالمندان، مشخص شد که در تمامی استان های کشور، بیش از ۵۰ درصد سالمندان، درآمدی پایین تر از میانگین درآمد کشور دارند و به جز استان های تهران، البرز، خوزستان و سمنان، حداقل نیمی از سالمندان ساکن بقیه استان ها، فاقد حقوق بوده ویا مستمري بازنشستگی دریافت نمی کنند. به طور کلی در حدود ۱۰ درصد از استان ها وضعیت بهزیستی سالمندان مناسب بوده، ۳۲ درصد استان ها شرایط تقریباً مناسب داشته و در حدود ۵۸ درصد استان ها شرایط مناسبی برای بهزیستی سالمندان، وجود نداشت. در این میان، وضعیت بهزیستن سالمندان استان آذربایجان شرقی به صورت متوسط تعیین گردید (۱۵). بهزیستن مالی بر جنبه های مختلف سلامت و وضعیت روانی افراد تاثیر می گذارد به گونه ای که چالش در زمینه مالی، سبب کاهش رضایت از زندگی می شود و موفقیت در افزایش بهزیستن مالی می تواند کاهش سطح فقر را به دنبال داشته باشد (۱۶). در گذشته، بهزیستن مالی به عنوان رضایت کلی از وضعیت مالی تعبیر می شد، اما بعدها تفسیر آن فراتر از ارزیابی وضعیت مالی کنونی رفت و جنبه هایی مانند ادراک فرصت های مالی، احساس پایداری مالی، اعتماد به امنیت مالی در آینده را نیز شامل شد. بدین ترتیب اهمیت سنجش بهزیستن مالی در چارچوب چالش های مدرن برای اقتصاد و حوزه اجتماعی، از جمله رشد هزینه های بازنشستگی، خدمات پزشکی و اجتماعی بیش از پیش آشکار می شود (۱۷). بهزیستن مالی سالمندان در مطالعات خارجی و وضعیت اجتماعی-اقتصادی سالمندان در مطالعات داخلی، بررسی شده است. نتایج مطالعه صابریان و همکاران در سمنان نشان داد که سالمندان وضعیت اقتصادی متوسطی دارند و زنان سالمند نسبت به مردان سالمند از وضعیت اقتصادی بهتری برخوردارند (۱۸). مطالعه گیانگ و همکاران نشان داد که افراد سالمند ویتنامی در سنین بالاتر احساس رضایت بیشتری از وضعیت مالی خود دارند و سالمندان با درآمد پایین تر، در هنگام وقوع رویدادهای نامطلوب مالی، بیشتر دچار نگرانی مالی می شوند (۱۹). به طور کلی نتایج مطالعات مختلف

نشان داده است که رویکرد سالمندان در مورد هزینه کردن بدین شکل است که آنان سعی می کنند در مخارج روزانه خود، محتاطانه تر عمل می کنند تا در صورت نیاز به مراقبت های درمانی، بتوانند تا حد امکان از پس انداز خود استفاده کنند (۲۰). بهزیستن مالی را می توان با استفاده از شاخص های عینی و ذهنی اندازه گیری کرد که اکثر مطالعات رویکرد عینی را برای بررسی بهزیستن مالی در پیش گرفته اند، در حالی که معیار های عینی بهزیستن مالی اثبات عینی را از وضعیت مالی یک فرد ارائه می دهند و به طور جامع مسائل مالی یک فرد را در بر نمی گیرند. در نتیجه به کارگیری هم معیارهای عینی و هم ذهنی، سبب ایجاد درک عمیق تری از این موضوع می گردید (۲۱).

بهزیستن مالی در سالمندان یک مفهوم پیچیده است که تحت تأثیر عوامل مختلف زیستی، روان شناختی و جامعه شناختی قرار دارد (۱۰). از جمله متغیر های مستقلی که در پژوهش ها تأثیر آن ها بر روی بهزیستن مالی سنجیده شده است، می توان به الگوی خرج کردن و نگرانی مالی اشاره کرد که در طی دو دهه اخیر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته اند اما تأثیر این عوامل غالباً به صورت جداگانه یا در ارتباط با تأثیر یک عامل سوم دیگر بر روی بهزیستن مالی مورد بررسی قرار گرفته و مطالعات اندکی انحصاراً به بررسی این روابط پرداخته اند (۱۳، ۲۲). تمرکز اصلی مطالعات صورت گرفته در داخل ایران نیز اکثراً در حوزه رضایت از زندگی و کیفیت زندگی سالمندان بوده و به مباحثی از جمله بهزیستن مالی و میزان شیوع مشکلات مالی آنان توجه کمتری شده است و اطلاعات اندکی در این حیطه از سالمندان ایرانی در دست می باشد (۱۵). از این رو در راستای سنجش وضعیت موجود برای برنامه ریزی بهتر جهت دستیابی به وضعیت مالی مناسب سالمندان، هدف مطالعه حاضر، بررسی وضعیت بهزیستن مالی سالمندان و عوامل مرتبط با آن، در شهر تبریز که که پنجمین شهر پرجمعیت کشور بوده و دومین جمعیت سالمندان ایران را به خود اختصاص داده است (۲۳)، می باشد.

روش کار

مطالعه حاضر به روش مقطعی و از نوع توصیفی-تحلیلی است که بر روی کلیه سالمندان ۶۰ ساله و بالاتر ساکن شهر تبریز در طی سه ماه در سال ۱۴۰۱ انجام گرفت. معیارهای ورود به مطالعه، سن تقویمی ۶۰ سال و بالاتر، رضایت کامل جهت شرکت در مطالعه، برخورداری از توانایی تکلم و عدم

داشتن اختلال شناختی براساس پرونده سالمندان در پایگاه های بهداشتی، در نظر گرفته شد. با توجه به اینکه شهر تبریز ۳۸ مرکز خدمات جامع سلامت شهری دارد، به روش نمونه گیری خوشه ای پنج مرکز سلامت در شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز انتخاب شد. سپس در هر مرکز سلامت، دو پایگاه بهداشتی به روش تصادفی ساده انتخاب شد. حجم نمونه با توجه به استفاده از آزمون رگرسیون در هدف اصلی این مطالعه که پیش بینی میزان وضعیت بهزیستن مالی بر اساس متغیرهای جمعیت شناختی، نگرانی مالی و الگوی خرج کردن، در میان سالمندان شهر تبریز می باشد و در نظر گرفتن قدرت ۹۵ درصد، خطای ۵/۰ درصد و effect size متوسط ۰/۱۵ و تعداد نه متغیر در این مطالعه برای ورود به مدل رگرسیون خطی چند گانه با استفاده از نرم افزار G*power ورژن ۳،۰،۰، ۱۶۶ نمونه مورد نیاز است. که با در نظر گرفتن ۱۰ درصد خطا و ۱/۲ اندازه طرح در کل ۲۲۰ نمونه جمع آوری گردید.

برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه ده سوالی بهزیستن مالی CFPB استفاده شد. این پرسشنامه، بهزیستن مالی را در طیف لیکرت پنج گزینه ای (کاملاً با امتیاز ۴ تا اصلاً با امتیاز ۰) تعریف می کند و امکان مقایسه مستقیم امتیاز بهزیستن مالی را در بین افراد و چگونگی تغییر نمره بهزیستن مالی یک فرد در طول زمان را، ایجاد می کند. نمره بالاتر نشان دهنده سطح بالاتری از بهزیستن مالی اندازه گیری شده است. پایایی سوالات بهزیستن مالی توسط سازمان مربوطه بررسی شده و در گروه سنی بالای ۶۰ سال ۰/۹۰ بوده و دارای روایی قابل قبول است (۲۴). در مطالعه حاضر، سوالات توسط متخصصین سالمندی بررسی شده و دارای روایی مناسب بودند، همچنین پایایی پرسشنامه توسط آلفای کرونباخ ۰/۹۱ شد و عدد CVI، ۰/۹۹، تعیین گردید و بر اساس تحلیل عاملی تاییدی نیز مدل از برازش خوبی برخوردار بود.

در این مطالعه جهت بررسی رویکرد سالمندان نسبت به مخارج خود، از پرسشنامه سیزده سوالی الگوی خرج کردن ادواردز استفاده شد که دارای پنج خرده مقیاس (تمایل به خرج کردن، اجبار به سوی خرج کردن، احساس خرید و خرج کردن، مخارج ناکارآمد و گناه پس از خرید) می باشد. این پرسشنامه پاسخ شرکت کنندگان را در طیف لیکرت پنج گزینه ای (کاملاً موافقم با امتیاز ۵ تا کاملاً مخالفم با امتیاز ۱) بررسی می کند (۲۵). همچنین پایایی این پرسشنامه ۰/۹۱ و دارای روایی قابل قبول بوده است (۲۶). در مطالعه حاضر پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای

کوثر اکبرآبادی و همکاران

است که در خصوص طبقه بندی درآمد، ابتدا متوسط درآمد پرسیده شد و سپس طبقه بندی درآمد صورت گرفته است. در مطالعه حاضر پس از گردآوری داده ها و ورود به نرم افزار SPSS، تجزیه و تحلیل داده ها در سطح معنی داری ۰/۰۵ انجام گرفت. برای بررسی داده ها از نظر نرمال بودن از چولگی و کشیدگی استفاده شد و سپس با استفاده از آزمون های آماری توصیفی مانند میانگین، درصد فراوانی و آمار تحلیلی مانند تی دو متغیره مستقل، آزمون آنووا، همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه، به زیستن مالی و رابطه آن با متغیرهای جمعیت شناختی و دو متغیر مستقل پژوهش، بررسی گردید.

یافته ها

درصد و فراوانی مشخصات جمعیت شناختی شرکت کنندگان در جدول ۱ به تفکیک بیان شده است. میانگین سنی سالمندان (۶۸/۰۸±۶/۶۲) تعیین گردید.

کرونباخ ۰/۷۸ و عدد CVI، ۱/۰۰ تعیین گردید و دارای روایی قابل قبول بود. در مطالعه ماراز نمره برش ۴۲ برای این پرسشنامه تعیین شده است و نمره بالاتر نشان دهنده افراد با رویکرد الگوی خرج کردن کنترل نشده، و نمره پایین تر نشان دهنده رویکرد الگوی خرج کردن کنترل شده در بین افراد، می باشد (۲۷).

برای سنجش نگرانی مالی از پرسشنامه سه سوالی هیرا و موگندا استفاده شد. سوالات به صورت لیکرت پنج تایی (خیلی کم با امتیاز ۱ تا خیلی زیاد با امتیاز ۵) پاسخ داده شدند. پایایی پرسشنامه ۰/۸۴ و دارای روایی قابل قبول بود (۲۸). در پژوهش حاضر، پرسشنامه پایایی ۰/۸۸ و روایی قابل قبول را نشان داد و عدد CVI، ۰/۹۷ مشخص گردید. متغیر های جمعیت شناختی مانند جنس، سن، تحصیلات، ترتیبات زندگی، وضعیت اشتغال، متوسط درآمد ماهانه، وضعیت تاهل، نحوه مالکیت منزل مسکونی و بروز مشکل مالی در ایام کرونا توسط چک لیست بررسی شدند. لازم به ذکر

جدول ۱: مشخصات جمعیت شناختی شرکت کنندگان

مشخصه	فراوانی	درصد	مشخصه	فراوانی	درصد
گروه سنی	۶۰-۷۴ سال	۱۸۴	۸۳/۲	کمتر از سه میلیون	۱۹
	۷۵-۸۴ سال	۳۲	۱۴/۸	سه تا شش میلیون	۵۸
	۸۵ ساله و بیشتر	۴	۲/۰	هفت تا ده میلیون	۷۳
جنس	مرد	۱۱۳	۵۱/۴	بیشتر از ده میلیون	۷۰
	زن	۱۰۷	۴۸/۶	بله	۸۳
	غیر رسمی	۵۶	۲۵/۵	خیر	۱۳۷
تحصیلات	ابتدایی	۵۱	۲۳/۱	ملک شخصی	۱۸۱
	راهنمائی/متوسطه	۳۳	۱۵/۰	وضعیت مالکیت منزل مسکونی	
	دیپلم	۴۴	۲۰/۰	ملک غیر شخصی	۳۹
وضعیت تاهل	دانشگاهی	۳۶	۱۶/۴	تنها	۳۷
	غیر متاهل	۵۶	۲۵/۵	فقط با همسر	۸۴
	متاهل	۱۶۴	۷۴/۵	با همسر و فرزندان	۷۷
وضعیت اشتغال	شاغل	۴۱	۱۸/۶	فقط با فرزندان	۲۲
	خانه دار	۸۴	۳۸/۲		
	بازنشسته	۷۹	۳۵/۹		
	از کار افتاده	۱۶	۷/۳		

مالی ارتباط معنادار منفی یافت شد. یعنی با افزایش نگرانی مالی و الگوی خرج کردن و رابطه به زیستن مالی با این دو متغیر عنوان شده است. بر اساس آزمون همبستگی پیرسون بین نگرانی مالی و الگوی خرج کردن با به زیستن

در جدول ۲، میانگین و انحراف معیار به زیستن مالی، نگرانی مالی و الگوی خرج کردن و رابطه به زیستن مالی با این دو متغیر عنوان شده است. بر اساس آزمون همبستگی پیرسون بین نگرانی مالی و الگوی خرج کردن با به زیستن

جدول ۲: بررسی رابطه بین به زیستن مالی با نگرانی مالی و الگوی خرج کردن

متغیر	میانگین	انحراف معیار	آماره آزمون	سطح معناداری
نگرانی مالی	۵۳/۳۹	۳۰/۷۸	$r=-۰/۷۵$	$p<۰/۰۰۱$
الگوی خرج کردن	۶۸/۴۸	۱۴/۰۷	$r=-۰/۲۷$	$p<۰/۰۰۱$
به زیستن مالی	۴۹/۸۵	۱۵/۰۱		

مستقل ارتباط معنادار منفی یافت شد. نتایج نشان داد که سالمندان مرد، افراد دارای همسر، سالمندان شاغل و کسانی که دارای منزل شخصی بودند، به زیستن مالی بالاتری را گزارش کردند. همچنین سالمندانی که متوسط درآمد ماهانه بالاتری داشتند، فقط با همسر خود زندگی می کردند و در دوران کرونا با مشکل مالی مواجه نشده بودند، سطح به زیستن مالی بهتری را نیز دارا بودند.

طبق یافته های جدول ۳، بر اساس آزمون تی دومتغیره مستقل بین جنس، نحوه مالکیت منزل مسکونی و بروز مشکل مالی در ایام کرونا با به زیستن مالی، براساس آزمون آنووا بین وضعیت اشتغال و ترتیبات زندگی با به زیستن مالی و بر اساس همبستگی پیرسون بین درآمد با به زیستن مالی ارتباط معنادار مثبت یافت شد و بین وضعیت تاهل با به زیستن مالی براساس تی دو متغیره

جدول ۳: بررسی میانگین به زیستن مالی به تفکیک متغیرهای جمعیت شناختی

متغیر	میانگین به زیستن مالی	آماره آزمون	سطح معناداری
جنس	مرد ۵۱/۹۱	$t=۲/۰۹$	$p=۰/۰۳۷$
	زن ۴۷/۶۹		
	غیررسمی ۴۶/۱۶		
	ابتدایی ۵۰/۳۳		
تحصیلات	راهنمایی/متوسطه ۵۰/۴۸	$f=۱/۳۸$	$p=۰/۲۴۲$
	دیپلم ۵۰/۷۹		
	دانشگاهی ۵۳/۲۲		
	متاهل ۵۱/۸۵		
وضعیت تاهل	غیر متاهل ۴۴/۰۰	$t=-۳/۴۶$	$P=۰/۰۰۱$
	شاغل ۵۵/۴۱		
	خانه دار ۴۷/۸۹		
وضعیت اشتغال	بازنشسته ۵۱/۸۳	$f=۷/۹۱$	$p<۰/۰۰۱$
	از کار افتاده ۳۶/۱۸		
	ملک شخصی ۵۱/۹۸		
نحوه مالکیت منزل مسکونی	ملک غیر شخصی ۴۰/۰۰	$t=۴/۷۳$	$p<۰/۰۰۱$
	تنها ۴۶/۲۴		
	فقط با همسر ۵۴/۸۳		
ترتیبات زندگی	با همسر و فرزندان ۴۸/۷۴	$f=۷/۱۰$	$p<۰/۰۰۱$
	فقط با فرزندان ۴۰/۸۶		
	بله ۳۹/۳۰		
بروز مشکل مالی در ایام کرونا	خیر ۵۶/۲۵	$t=۹/۶۸$	$p<۰/۰۰۱$
	سن ۵۶/۲۵		
متوسط درآمد ماهانه	$r=-۰/۰۶$	$r=-۰/۰۶$	$p=۰/۳۱$
	$r=۰/۵۸$		

کوثر اکبرآبادی و همکاران

کردند، در دوران کرونا با مشکل مالی مواجه نشدند، الگوی خرج کردن کنترل شده تر و نگرانی مالی کمتری داشتند، بهزیستن مالی بیشتری را داشتند. در کل مدل رگرسیونی ۶۶ درصد از تغییرات بهزیستن مالی سالمندان مورد بررسی را، تبیین کرده است.

برای بررسی بهتر رابطه بین به زیستن مالی و عوامل مرتبط با آن پس از بررسی پیش فرض ها، از آزمون رگرسیون خطی چندگانه استفاده شد که تغییرات واریانس بهزیستن مالی با کنترل اثر همزمان متغیرها بررسی گردید. با توجه به جدول ۴، سالمندانی که شاغل بودند، متوسط درآمد ماهانه بالاتری داشتند، در منزل شخصی زندگی می

جدول ۴: نتایج رگرسیون خطی چندگانه، رابطه بهزیستن مالی با عوامل مرتبط با آن در میان سالمندان

متغیرهای تاثیرگذار	B	β	سطح معناداری
جنسیت (گروه مرجع: مرد بودن)	۱/۱۶	۰/۰۳	۰/۳۹
وضعیت تاهل (گروه مرجع: متاهل بودن)	۰/۱۷	۰/۰۰	۰/۹۳
ترتیبیات زندگی (گروه مرجع: تنها زندگی کردن)	۲/۲۳	۰/۰۵	۰/۳۴
متوسط درآمد ماهانه	۱/۰۱	۰/۲۰	<۰/۰۰۱
وضعیت اشتغال (گروه مرجع: شاغل بودن)	-۳/۷۴	-۰/۰۹	۰/۰۳
نحوه مالکیت منزل مسکونی (گروه مرجع: مالک بودن)	-۳/۲۶	-۰/۰۸	۰/۰۵
بروز مشکل مالی در ایام کرونا (گروه مرجع: بدون مشکل مالی)	-۴/۶۵	-۰/۱۵	۰/۰۰۱
الگوی خرج کردن	-۰/۱۱	-۰/۱۰	۰/۰۲
نگرانی مالی	-۰/۲۴	-۰/۵۱	<۰/۰۰۱
F=۴۵/۳۲ P<۰/۰۰۱ R square=۰/۶۶ R=۰/۸۱			

کرد که در دوران سالمندی با بزرگ شدن فرزندان، هزینه های خانواده از جمله ازدواج، هزینه های تحصیل فرزندان، هزینه های درمان بیماری های خود و همسر، در کنار از دست دادن شغل یا بازنشسته شدن، سالمندان را با چالش های مالی مواجه می کند و مجموعه ی این عوامل سبب می شود که فرد سالمند به جای بهره وری از ثمرات عمرش، با کاهش درآمد شدید و افول وضعیت اقتصادی رو به رو شود (۱۸).

طبق نتایج این مطالعه، بین نگرانی مالی با بهزیستن مالی رابطه معنادار منفی وجود داشت که با نتایج مطالعه هیرا و موگندا (۲۸) و هیگینز و رابرتز (۳۲) مطابقت داشت. در مطالعه هیرا و موگندا بیان شد که بازنشسته ها، نگرانی بیشتری را در مورد وضعیت اقتصادی خودنسبت به غیر بازنشسته ها داشتند که این سطح نگرانی بالاتر، رضایت کمتر از وضعیت مالی را برای آنان به دنبال داشت (۲۸). در مطالعه هیگینز و رابرتز نیز، سالمندانی که درآمد کمتری داشتند، در هنگام وقوع رویدادهای نامطلوب مالی، بیشتر دچار نگرانی مالی می شدند و به دنبال آن افرادی که درآمد بالاتری داشتند، امنیت مالی بالاتری داشته و نگرانی مالی کمتری داشتند

بحث

هدف مطالعه حاضر بررسی وضعیت بهزیستن مالی و عوامل مرتبط با آن در میان سالمندان شهر تبریز بود. یافته ها نشان داد که میانگین بهزیستن مالی در میان سالمندان شهر تبریز در حد متوسط می باشد، که نتیجه این مطالعه با مطالعه ساتاپایا در قزاقستان (۲۹)، همسو و با مطالعه چان (۳۰) در سنگاپور و تایوان ناهمسو بود. در این مطالعه علیرغم پایین بودن سطح درآمد ماهانه، سالمندان وضعیت اقتصادی بسیار خوب را گزارش دادند که ممکن است سایر کمک های نقدی و غیر نقدی منجر به افزایش بهزیستن مالی سالمندان علیرغم درآمد پایین در این کشورها شود. اگرچه در مطالعات داخلی با پرسشنامه بهزیستن مالی مطالعه ای صورت نگرفته است، اما مطالعاتی که وضعیت اجتماعی-اقتصادی سالمندان را بررسی کردند از جمله مطالعه حاجی ابراهیمی در شهر گرگان (۳۱) و صابریان در سمنان (۱۸) وضعیت اقتصادی متوسط سالمندان را در هر دو مطالعه بیان کردند. در مطالعه ساتاپایا مشخص شد که اکثر بازنشستگان معتقد بودند که موقعیت اجتماعی آنها به بهزیستن مالی آنها بستگی دارد (۲۹). صابریان در مطالعه خود بیان

(۳۲). در مطالعه حاضر نگرانی مالی سالمندان تبریز در حد متوسط رو به بالا برآورد شد. این متغیر متاثر از فاکتورهای متعددی بوده که مجموع این عوامل میزان نگرانی مالی یک فرد سالمند را تعیین می کند. همچنین ادراک از رخداد بیماری با افزایش سن و افزایش هزینه های بهداشتی و درمانی، نگرانی مالی را برای سالمندان افزایش می دهد. در کل، داشتن سرمایه و سطح درآمد مطلوب، می تواند بخش بزرگی از نگرانی ها و دغدغه های مالی یک فرد سالمند را کاهش داده و تاثیر به سزایی در افزایش سطح بهزیستن مالی او داشته باشد.

سالمندان الگوی خرج کردن کنترل نشده ای را در مطالعه حاضر گزارش کردند. بین الگوی خرج کردن با بهزیستن مالی رابطه معنادار منفی وجود داشت. یافته های این مطالعه با نتایج مطالعات دیگر مانند هیرا و موگندا (۲۸)، هیگینز و رابرتز (۳۲) و چان بین-فا (۳۳) همسو بود. در مطالعه هیرا و موگندا مطرح گردید، بازنشستگی که الگوی خرج کردن بیش از حد یا برنامه ریزی نشده داشتند، از وضعیت مالی خود رضایت کمتری داشتند (۲۸). در مطالعه هیگینز و رابرتز نیز الگوی خرج کردن سالمندان با بهزیستن مالی آنان رابطه منفی داشت اما با این تفاوت که سالمندان مشارکت کننده در مطالعه هیگینز و رابرتز عادات و انتظارات مصرف کمتری داشته اند و آموخته اند که میزان خرج خود را متعادل کنند (۳۲). در مقابل سالمندان شرکت کننده در مطالعه چان بین-فا منابع مالی و نگرش پولی خود را به طور موثر مدیریت نمی کردند که به دنبال آن با مشکلات مالی مواجه می شدند که در نهایت با کاهش بهزیستن مالی آنان همراه بود (۳۳). براساس مدل شادکامی لیوبومیرسکی (۳۴) و طبق نظریه رفتار برنامه ریزی شده (۳۵)، الگوی خرج کردن به عنوان فاکتوری جهت تعیین وضعیت اقتصادی افراد در نظر گرفته می شود و الگوهای مثبت خرج کردن از جمله پس انداز و پرداخت به موقع بدهی سبب افزایش رضایت مالی و الگوهای خرج کردن منفی از جمله عدم کنترل مخارج، سبب کاهش رضایت مالی می شود (۳۶). با توجه به نتایج مطالعه موهرل، سالمندان بسته به سطح درآمد و مشارکت در بازار کار پس از بازنشستگی الگوی خرج کردن متفاوتی دارند که از این طریق، تفاوت در نتایج مطالعات مختلف را می توان توجیه کرد. در مطالعه حاضر اکثر سالمندان الگوهای منفی را در قبال منابع درآمدی خود در پیش گرفتند که همین امر مسبب بهزیستن مالی کمتر

در آنان شده است. زندگی انسان ها همواره دستخوش تاثیرات عوامل محیطی مختلفی قرار می گیرد به گونه ای که در میان مجموع عواملی که افراد ممکن است روزانه با آن مواجه شوند، اهمیت موضوعات مالی در صدر قرار دارد (۳۷). بهزیستن مالی تحت عنوان یک مفهوم چند وجهی، تحت تاثیر عوامل مختلفی بوده که صرفا بازتابی از وضعیت مالی فرد نیست بلکه شامل احساس امنیت، آزادی انتخاب و توانایی لذت بردن از زندگی نیز می شود (۱۰). افرادی که سطح بهزیستن مالی بالایی دارند، از آزادی مالی بیشتری برای رفع نیاز های خود برخوردار هستند و در مقابل نارضایتی از وضعیت مالی می تواند منجر به از دست دادن ارتباط و جایگاه در خانواده، استرس، افسردگی و افزایش احساس تنهایی گردد (۶، ۱۴). سالمندان تحت عنوان یکی از گروه های آسیب پذیر، با چالش های زیادی روبه رو هستند و وضعیت مطلوب اجتماعی-اقتصادی، به عنوان یک عامل محافظت کننده در برابر چالش های دوران سالمندی عمل می کند (۶). در مقابل نظریه عدم تعهد بیان می کند که با افزایش سن، همزمان که جامعه، فرد را از خود جدا می سازد، فرد سالمند نیز به تدریج و با میل خود، تعامل خود با جامعه را کاهش می دهد. این جدا شدن از جامعه و بازار کار، باعث کاهش درآمد و بروز چالش هایی در وضعیت اجتماعی-اقتصادی فرد می شود که بدین صورت اهمیت مضاعف وضعیت مالی سالمندان بیش از پیش نمایان می شود (۳۸).

نتیجه گیری

بهزیستن مالی به عنوان یک هدف اساسی در زندگی انسان، در نهایت منجر به شادکامی و رضایت از زندگی در تمام سنین می شود و سالمندان به علت شرایط اجتماعی-اقتصادی خاص خود به علت تغییر در میزان درآمد با توجه به ورود به دوران بازنشستگی، نگرانی های مالی و همچنین رویکرد های مختلف خود نسبت به منابع مالی، بهزیستن مالی متفاوتی را گزارش می کنند. یافته های این مطالعه تایید می کند که در کنار میزان درآمد مالی و دریافت حمایت های نقدی و غیر نقدی دولت، رفتار شخصی افراد نیز می تواند بر روی بهزیستن مالی و ادراک آنان از شرایط اقتصادی شان تاثیر بگذارد. این موضوع اهمیت آموزش های مدیریت مالی را پیش از بازنشستگی نشان می دهد. از جمله محدودیت های پژوهش حاضر این است که مطالعه به

از سطح بهزیستن مالی بالاتر در دوران سالمندی صورت گیرد. پیشنهاد می گردد برای انجام مداخلات بهتر و کسب اطلاعات جامع تر جهت بهبود بهزیستن مالی سالمندان، این مطالعه در سایر جمعیت های سالمندان برای مثال سالمندان روستایی و همچنین در شهرهای دیگر نیز انجام گردد و همچنین پژوهش های بیشتری در راستای بررسی سایر متغیرهای تعیین کننده بهزیستن مالی سالمندان توسط محققین صورت گیرد.

سیاسگزاری

این مقاله دارای کد اخلاق 1401.117.IR.USWR.REC. از کمیته اخلاق دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی است. بدین وسیله از کلیه سالمندان مشارکت کننده در پژوهش قدردانی می گردد. نویسندگان در نگارش مقاله تعارض منافع ندارند.

References

1. Animasahun VJ, Chapman HJ. Psychosocial health challenges of the elderly in Nigeria: a narrative review. *African Health Sciences*. 2017;17(2):575-83. <https://doi.org/10.4314/ahs.v17i2.35>
2. Karadag Arli S, Bakan AB, Varol E, Aslan G. Investigation of pain and life satisfaction in older adults. *Geriatrics & Gerontology International*. 2018;18(1):5-11. <https://doi.org/10.1111/ggi.13125>
3. Nourolahi T, Ghaemi Z, Goodarzi HM, Naeneeni O, Jafari S, Ghaderi S, et al. 1390 national census of population and housing. Statistical Center of Iran. 2011.
4. jahanpour m. The study of the status of living standards and related socioeconomic factors among the elderly in Tehran. *Social Welfare Quarterly*. 2019;18(71):181-206. <https://doi.org/10.29252/refahj.18.71.5>
5. Kwan C, Walsh CA. Old age poverty: A scoping review of the literature. *Cogent Social Sciences*. 2018;4(1):1478479. <https://doi.org/10.1080/23311886.2018.1478479>
6. Muhammad T, Srivastava S, Sekher TJBp. Association of self-perceived income status with psychological distress and subjective well-being: a cross-sectional study among older adults

روش مقطعی انجام گرفته و نمیتوان در خصوص روابط علی متغیرهای مستقل با وابسته نظر قطعی داد و نیازمند یک مطالعه طولی در این زمینه می باشد و همچنین سالمندان شهر تبریز نمی توانند معرف کلیه ی جامعه سالمندان ایرانی و بازتاب کننده ی میزان بهزیستن مالی آنان به صورت کل باشند.

با توجه به نگرانی مالی بالای سالمندان، توصیه می شود که در کنار بررسی بیماری ها و سندرم های شایع دوران سالمندی به این نگرانی مهم نیز توجه شود. همچنین اقداماتی جهت هدایت افراد به سمت برنامه های بازنشستگی داوطلبانه که شامل افزایش پس اندازهای مربوط به بازنشستگی و افزایش آگاهی از هرگونه کسری پس انداز بازنشستگی انجام گیرد. با توجه به مطالب مطرح شده، لازم است در کنار حمایت های دولتی از سالمندان آسیب پذیر و کم درآمد، آموزش هایی را نیز به افراد در سنین جوانی برای اتخاذ تصمیمات اقتصادی مناسب تر جهت برخورداری

- in India. *BMC psychology*. 2021;9(1):1-13. <https://doi.org/10.1186/s40359-021-00588-5>
7. Zhai S, Yuan S, Dong QJIJEiH. The impact of health insurance on poverty among rural older adults: an evidence from nine counties of western China. *International Journal for Equity in Health*. 2021;20:1-11. <https://doi.org/10.1186/s12939-021-01379-5>
8. Parry J, Um J, Zaidi A. Monitoring active ageing in the Asia-Pacific region: Recommendations for future implementation of the MIPAA. *International Journal of Ageing in Developing Countries*. 2018;2(2):82-98.
9. Pit S, Fisk M, Freihaut W, Akintunde F, Aloko B, Berge B, et al. COVID-19 and the ageing workforce: global perspectives on needs and solutions across 15 countries. *International Journal for Equity in Health*. 2021;20(1):1-22. <https://doi.org/10.1186/s12939-021-01552-w>
10. Bennetts CR. Biopsychosocial determinants of financial well-being in older adults: A structural equation modeling approach: Kansas State University; 2024.
11. Huppert FA. The state of wellbeing science. Concepts, measures, interventions, and policies: UK John Wiley & Sons. 2014. <https://doi.org/10.1002/9781118539415.wbwell1036>

12. van Praag BMS, Frijters P, Ferrer-i Carbonell A. The anatomy of subjective well-being. *Journal of Economic Behavior & Organization*. 2003;51(1):29-49. [https://doi.org/10.1016/S0167-2681\(02\)00140-3](https://doi.org/10.1016/S0167-2681(02)00140-3)
13. Dias RF. The Predictors of Financial Well-being and its impact on Overall Well-being: the case of Portugal: ISCTE-Instituto Universitario de Lisboa (Portugal); 2020.
14. Adam AM, Frimpong S, Boadu MO. Financial literacy and financial planning: Implication for financial well-being of retirees. *Business & Economic Horizons*. 2017;13(2). <https://doi.org/10.15208/beh.2017.17>
15. Emamagholipour SJIE, Banking. Assessing the welfare level of the elderly in Iran based on development indicators from the perspective of Islam. 2022;11(38):179-92.
16. Iramani R, Lutfi L. An integrated model of financial well-being: The role of financial behavior. *Accounting*. 2021;7(3):691-700. <https://doi.org/10.5267/j.ac.2020.12.007>
17. Belekova G. Financial Well-Being of Older Adults: Theoretical and Methodological Aspects and Assessment Issues. *Economic and Social Changes: Facts, Trends, Forecast*. 2023;16(5). <https://doi.org/10.15838/esc.2023.5.89.7>
18. Saberian M, Hajiaghajani S, Gorbani RJK. Survey of health, social and economic conditions of the elderly and their leisure time. *KOOMESH*. 2003;4(3):25-32.
19. Thanh Giang L, Nguyen TD. An Empirical Investigation of the Subjective Financial Well-Being and Life Satisfaction of Older Adults in Vietnam. *Corvinus Journal of Sociology and Social Policy*. 2022;13(1):25-48. <https://doi.org/10.14267/CJSSP.2022.1.2>
20. Stoller EP, Stoller MA. The propensity to save among the elderly. *The Gerontologist*. 1987;27(3):314-20. <https://doi.org/10.1093/geront/27.3.314>
21. She L, Rasiah R, Turner JJ, Guptan V, Sharif Nia H. Psychological beliefs and financial well-being among working adults: the mediating role of financial behaviour. *International Journal of Social Economics*. 2022;49(2):190-209. <https://doi.org/10.1108/IJSE-07-2021-0389>
22. Sabri MF, Falahati L. Predictors of financial well-being among Malaysian employees: examining the mediate effect of financial stress. *Journal of Emerging Economies and Islamic Research*. 2013;1(3):61-76. <https://doi.org/10.24191/jeeir.v1i3.9130>
23. Ganbaei A. An Assessment of Tabriz City From the Perspective of Indexes Favorable City for the Elderly. *Journal of Geography and Planning*. 2019;23(68):219-44.
24. Bureau CFP. CFPB Financial Well-Being Scale: Scale Development. Technical report; 2017.
25. Edwards EAJFc, planning. Development of a new scale for measuring compulsive buying behavior. *Financial counseling and planning*. 1993;4(1):67-84. <https://doi.org/10.1037/t22901-000>
26. Carmines EG, Zeller RA. Reliability and validity assessment: Sage publications; 1979. <https://doi.org/10.4135/9781412985642>
27. Maraz A, Eisinger A, Hende B, Urbán R, Paksi B, Kun B, et al. Measuring compulsive buying behaviour: Psychometric validity of three different scales and prevalence in the general population and in shopping centres. *Psychiatry Research*. 2015;225(3):326-34. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2014.11.080>
28. Hira TK, Mugenda OMJJoFC, Planning. Predictors of financial satisfaction: Differences between retirees and non-retirees. *Journal of Financial Counseling and Planning*. 1998;9(2):75.
29. Satpayeva ZT, Bekbossinova AS, Ryskulova MMJEs, practice. The Impact of the Financial Wellbeing of the Elderly of Kazakhstan on Their Family Life. *Economics: the strategy and practice*. 2021;16(3):152-66. <https://doi.org/10.51176/1997-9967-2021-3-152-166>
30. Chan A, Ofstedal MB, Hermalin AIJSir. Changes in subjective and objective measures of economic well-being and their interrelationship among the elderly in Singapore and Taiwan. *Social indicators research*. 2002;263-300. <https://doi.org/10.1023/A:1014787712820>
31. Hajiebrahimi M, Qandhari A, Charkazi A, Mirnejad M, Behnamoiur N. A Comparison Study on Socio-Economic Variables and Life Satisfaction Among the Elders people, Gorgan, in 2004 and 2009 %J Salmand: Iranian Journal of Ageing. *Salmand: Iranian Journal of Ageing* 2014;9(3):168-78.
32. Higgins T, Roberts S, editors. Financial

- wellbeing, actions and concerns-preliminary findings from a survey of elderly Australians. Sydney, ON: Institute of Actuaries of Australia Biennial Convention; 2011.
33. Yin-Fah BC, Masud J, Hamid TA, Paim LJASS. Financial wellbeing of older peninsular Malaysians: A gender comparison. *Asian Social Science*. 2010;6(3):58. <https://doi.org/10.5539/ass.v6n3p58>
 34. Layous K, Lyubomirsky S. The how, why, what, when, and who of happiness. Positive emotion: Integrating the light sides and dark sides. 2014:473-95. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199926725.003.0025>
 35. Ajzen I. The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*. 1991;50(2):179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
 36. Xiao JJ, Tang C, Shim SJSir. Acting for happiness: Financial behavior and life satisfaction of college students. *Social indicators research*. 2009;92:53-68. <https://doi.org/10.1007/s11205-008-9288-6>
 37. Wilkinson LR. Financial strain and mental health among older adults during the great recession. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*. 2016;71(4):745-54. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbw001>
 38. Ameri G, Govari F, Nazari T, Rashidinejad M, Afsharzadeh P. The adult age theories and definitions. *Hayat*. 2002;8(1):4-13.